

Het spel

U wordt een complotdenker genoemd, een querulant, de horzel van de gemeenteraad, de *pain in the ass* van de overheid. Hoe ontwikkelt iemand zich tot horzel?

“Dat ik op een gegeven moment op de huid van de overheid kom te zitten, komt doordat er mensen naar mij toe komen die door de overheid dwarsgezet zijn. Ik zoek die zaken niet zelf op.”

Maar u doet het met wel bijzonder veel genoegen.

“Dat doet iedere advocaat. En als wordt gezegd: die horzel steekt behoorlijk diep, dan klopt dat ook wel. Als ik een zaak pak, dan ga ik ook tot de bodem. Voluit.”

U heeft geprocedeerd tegen de Theemsweg, de Noord/Zuidlijn, de herinrichting van het Museumplein, de uitbouw van het Concertgebouw, het tennispark op de Vietnamweide. Ziet u zichzelf als een waakhond van de democratie?

“Mijn proefschrift ging over de beginselen van behoorlijk bestuur. Daar zit bestuur in, beleid en politiek, maar ook recht en moraal. Waar dat samenkomt, dáár ligt voor mij als wetenschapper en advocaat mijn grootste interesse.”

Je kunt het ook negatief zien. U maakt zich sterk voor een paar klagers.

“Nou, bij de voorbeelden die u net noemde, ging het soms om tweeduizend mensen die mijn cliënt waren. De zwijgende meerderheid laat zich toch nooit horen. Als de procedures door de wetgever geopend zijn, hebben burgers het recht op advies en bijstand.”

Dat recht hebben ze, maar leidt dat niet tot een onevenredige hoeveelheid macht voor de zeikers die er nu eenmaal altijd zijn?

“De macht ligt nog steeds bij de macht, en niet bij de querulanten. Ik weiger ook om te zeggen dat een ondernemer in de Ferdinand Bolstraat die tegen de Noord-Zuidlijn is, een querulant is, of iemand die altijd zijn hond ging uitlaten op de Vietnam-weide, of iemand die verknocht was aan de lindes op het Museumplein. Ze strijden voor hun recht tegen een overheid die het hun lastig maakt.”

“Maar dat wordt als last ervaren, en daar begint het al. Het is geen last, en het zijn geen querulanten, het zijn gewoon burgers die gebruikmaken van hun rechten om zich tegen een lastige overheid te beschermen. Al is er natuurlijk een legertje van een honderd, tweehonderd beroepsquerulanten, maar dat zijn niet mijn cliënten. Soms zie je inderdaad iemand in Maastricht opkomen tegen een bestemmingsplan in Amsterdam.”

U wordt verweten vooral de procedures te reken. De plannen waartegen u strijdt, gaan in de regel uiteindelijk allemaal door.

“Je kunt het ook omdraaien. Het is eigenlijk erg dat je nooit bij de rechter je gelijk kunt halen als je voor duizenden mensen opkomt. Als het gaat om zaken die van politiek gewicht zijn, zie je dat de rechter minder geneigd is de burger te helpen. Het is veel makkelijker een lullig bouwseltje in je tuin te beschermen dan een Vietnam-weide. Want daar wilde de ABN Amro zijn hoofd-

Hij wordt de ‘pain in the ass’ van de overheid genoemd, met zaken tegen de tippelzone aan de Theemsweg, het tennispark op de Vietnamweide, de herinrichting van het Museumplein, de uitbouw van het Concertgebouw. Ook stond de Amsterdamse advocaat Peter Nicolai bij, prinses Margarita en de ondernemers van de fluisterbootjes, die onlangs van de gemeente Amsterdam ruim vier miljoen euro schadevergoeding kregen uitgekeerd. ‘Altijd aan de overheid vragen: waar staat dat, waarom en hoe komt u daarbij?’

tekst HANS VAN DER BEEK foto's MARK KOHN

kantoor bouwen, en de politiek had er al het groene licht voor gegeven. Ga daar maar eens aan staan, als rechter.”

Dat u juist deze strijd voert, is dat de anarchist in u?

“Ik voer die strijd niet, ik word ingeschakeld. En in de strijd tegen de tippelzone op de Theemsweg bijvoorbeeld, was ik advocaat van het stadsdeelbestuur dat zich tegen het plan van b. en w. verzette. Dus een anarchist ben ik niet. Ik vind dat er een

overheid moet zijn en dat die heel belangrijk is, maar omgekeerd mag je ook van de overheid verwachten dat zij haar werk goed doet. En je kunt het ook zo zien: de overheid gaat de strijd aan met die burgers. Die overheid wil iets dat die burgers niet willen. Het zal je maar gebeuren als horecaondernemer, dat je vergunning wordt ingetrokken, of je krijgt vijfduizend euro dwangsom omdat je terrasstoel tien centimeter over een gele lijn stond."

"Er zou een culturele revolutie moeten komen, dat ambtenaren zich meer bewust worden dat ze er niet zijn voor de baas, of het project, maar voor de burgers. Een goed voorbeeld: ik woon naast het Concertgebouw en dat geeft ontzettend veel parkeerproblematiek. Je moet de kinderen in bed stoppen, maar de auto wegzetten kan dus niet, dus ik doe een briefje onder de ruitenvisser: ik woon op nummer 17, bel even aan als ik de weg sta. Nou, je stopt je kinderen in bed en je hoort: piep piep piep. Staat de takelwagen er al. Dan vraag je: 'U heeft het briefje toch gelezen?' En dan is het: 'Daar beginnen we niet aan'. De moeite en de kosten van die takelwagen is toch honderdmaal groter dan even aan te bellen? Maar nee, daar beginnen ze niet aan. Terwijl de eerste vraag die je aan de overheid moet stellen, is: waar staat dat u dat moet of mag doen?' 'Ja', zegt de ambtenaar dan, 'dat is beleid'. Maar in het beleid staat altijd wel een regeltje dat onder omstandigheden van de regel kan worden afgeweken. 'Ja', zegt die ambtenaar dan weer, 'daar ga ik niet over'. Dat soort dingen. Daar wordt een burger toch gek van?"

Heeft u een voorkeur voor zaken zoals die van Oltmans, Margarita en de ondernemers van fluisterbootjes?

"Dat zijn inderdaad de zaken die een ongelofelijke strategie vereisen. Je doet dingen waarvan je weet dat er misschien pas over drie jaar iets aan hebt."

Het is een spel.

"Het is een spel. Het is een professie. Het is toch oorlog, en elke oorlog vereist een strategie. Op zichzelf is dat al een heel opwindende gebeurtenis. Je doet dit, wat doet de tegenstander?"

En in die strategie neemt u vaak een wat blufferige rol aan. Zoals u bijvoorbeeld hand in hand met Margarita de Tweede Kamer binnenliep.

Dat is toch... hoe zal ik het zeggen...?

"Zelfverzekerd?"

Ja, maar dan wel naar boven afgerond.

"Onaantastbaar? Een beetje psycholoog zal

zeggen dat dat de beste houding is die je kunt aannemen, als je bijzonder veel gevaar loopt. Als ik op mijn qui-vive ben, heb ik wel een uitstraling dat ik het in de hand heb."

En als dat weerstand oproept, heeft u daar geen enkel probleem mee.

"Nee."

Beleeft u er zelfs plezier aan?

"Nee, ik denk er niet over na. Het is een rol. Je moet het belang van je cliënt zo goed mogelijk dienen. In die zin is het een PR-achtige functie."

En werkt het? Ook in de rechtzaal?

"Nee, tegenover de rechter moet je nooit de rol van de onaantastbare gaan spelen. Dat werkt averechts. Een rechter zit er om twee partijen aan te horen en ik moet niet de illusie hebben dat ik het beter weet dan de andere partijen."

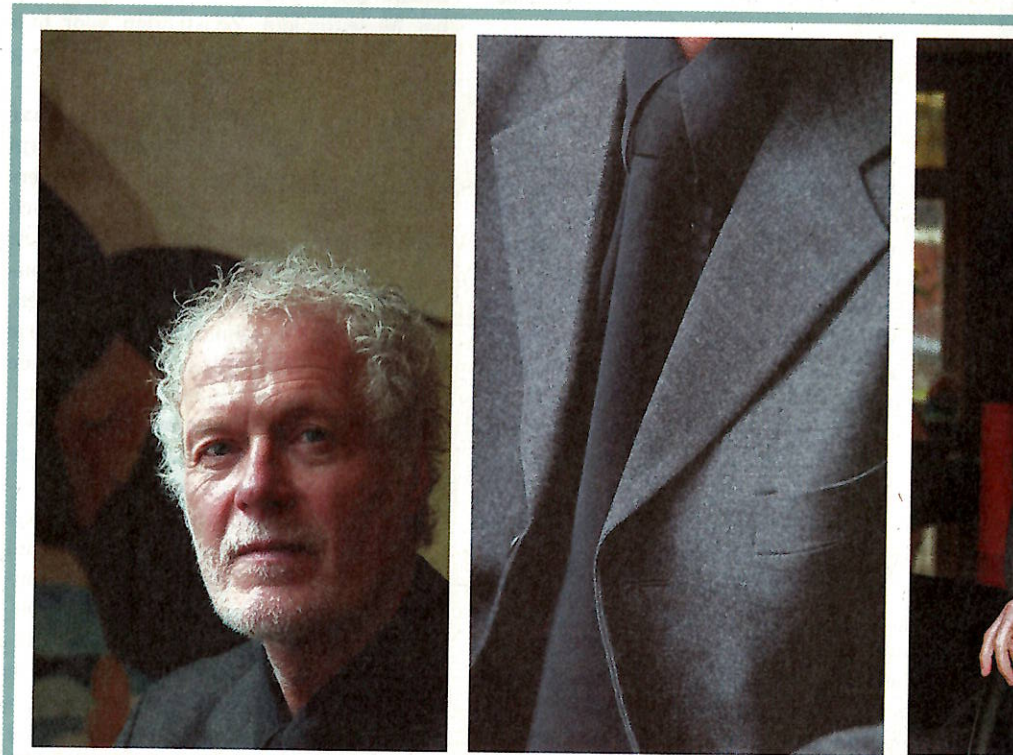
Het heeft iets van dr Jekyll en mr Hyde. Aan de ene kant wordt u een beminnelijke en vriendelijke man genoemd, maar u kunt ook weerstand oproepen door u op te stellen als onaan-

stastbaar, over de grens van de arrogantie.

"Maar die weerstand heeft niks met de houding te maken. Dat heeft ermee te maken dat die houding gekoppeld is aan: hij gaat door met de strijd totdat, bij wijze van spreke, de dood erop volgt. U noemt mij anarchistisch, maar als er machten boven je zijn, is het niet vanzelfsprekend dat die altijd het gelijk aan hun kant hebben."

"Ik zou het heel goed vinden als er weer een soort verzetsmentaliteit bij mensen ontstaat. Ik herinner me nog de treinkaping bij Wijster door Molukkers. Ik werkte toen bij de VPRO, ik was nog jong, maar ik heb altijd gedacht: hoe kan dat nou? Een trein met drie of vier jongens, wel met wapens, maar dan zag je die foto van die man die zich door zijn hoofd laat schieten, en dan denk ik: je bent toch niet goed wijs dat je dat laat gebeuren. Als er gewoon twee of drie verzetsstrijders in die trein hadden gezeten, dan was dat toch niet gebeurd. Iedereen zat alleen in doodsangst, en later rijp voor therapie. Maar dat zou mij toch niet gebeuren,

'U noemt mij anarchistisch, maar als er machten boven je zijn, is het niet vanzelfsprekend dat die altijd het gelijk aan hun kant hebben.'

denk ik. Dat is toch een bepaald bewustzijn: ben je erop voorbereid als de macht in al zijn extremiteiten optreedt? Op die mentaliteitverandering hoop ik. Dat je steeds weer de vraag stelt: waar haalt die overheidsfunctionaris eigenlijk het lef vandaan mij te vertellen hoe het moet."

"Ik weet zeker dat als ik nu een pet opzet en een klaarverbordje in mijn hand hou, dat ik hier buiten, op het grote kruispunt voor het Concertgebouw, buiten de stoplichten om het hele verkeer kan gaan regelen. Want wie stapt er uit en kijkt eerst eens even: dat is gewoon een pet en een bordje? Maar dat zijn elementen van een systeem. Een pet en een bordje en een gewone meneer. En als het systeem zegt dat dat moet, dan zal het wel zo zijn."

Het is ook gemakzucht.

"En ook dat je denkt: het zal wel kloppen. Maar ik ga daar nooit van uit en het klopt ook meestal niet. Ik ben voor de overheid, maar die overheid is er niet voor zichzelf. Die is er voor ons. Als ik word opgepakt,

omdat ik in een buisje moet blazen en dat buisje wijst aan dat ik te veel alcohol in mijn adem heb en ik word naar het bureau gebracht en in afwachting van een bloedproef sta ik daar met veertig mensen en bel ik mijn vrouw en de oppas om het uit te leggen en er komt een vrouwelijke agent op me af en zegt dat ik dat telefoontje moet inleveren, dan vraag ik: waarom? En als zij dan zegt: 'Dat zijn de regels', dan vraag ik: wat zijn die regels dan, en kunt u de hulp-officier erbij halen, want ik wil dat graag uitgelegd krijgen."

"Uiteindelijk wordt dan dat telefoontje afgepakt en dan zeggen ze: 'Wilt u even tekenen.' Dan vraag ik: moet dat? En dan worden ze weer boos. En vervolgens ga ik dat telefoongesprek verder voeren met het telefoontje van een ander. En een dag later staat dan in *De Telegraaf* dat ik als prominente Nederlander dronken ben opgepakt en dat het te erg voor woorden was. Terwijl ik alleen heb gevraagd waarom op mijn rechten inbreuk is gedaan. Maar ik sta te kijk als een lastige dronkelap. En vervolgens krijg ik de uitslag van mijn blaastest en het promillage is 0.54. De grens ligt bij 0.50 en bij 0.53 geven ze niet eens een bekeuring. Dus ik heb gewoon met 51 kilometer per uur door de bebouwde kom gereden, maar de politie kan mij in de krant, dus publiekelijk, af-

schilderen als een dronkelap en een recalci-trant. Dat kan het systeem allemaal maar. Gewoon, als voorbeeld van: als je vraagt hoe het zit, dan is dit het afweermechanisme. En je ziet meteen hoe ver de macht van de staat nog steeds strekt. Want ik heb nog altijd niets van het openbaar ministerie of burgemeester Cohen gehoord. Ik heb een klacht overwogen, maar daar zie ik toch maar van af. Zo werkt het blijkbaar, maar ik zal altijd even vragen: waar staat dat, waarom, en hoe komt u daarbij? Zo kun je ook omgaan met je burgerrechten."

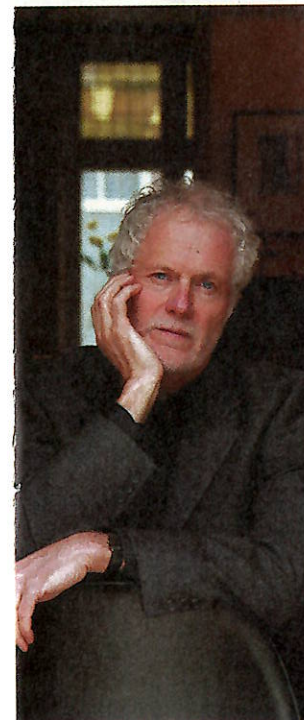
Waar komt dat besef vandaan?

"Mijn vader heeft in het verzet gezeten in de Tweede Wereldoorlog en ik ben heel erg opgegroeid met het gevoel van: vertrouw nooit blindelings de macht en wees alert. Ik ben in mijn jeugd toch wel heel erg lastiggevallen met de ellende die mensen hadden meegemaakt in de oorlog. Mijn vader is gevangene geweest en gemarteld, dat maakte op mij als jongetje grote indruk."

Hoe groot is de druk om te presteren op de zoon van een verzetsheld?

"Nou, mijn vader was geen verzetsheld. Hij zat in het verzet, en er zaten wel meer mensen in het verzet. En ik geloof niet dat dat ooit een rol heeft gespeeld. Gevoelsmatig maak ik die koppeling niet. Je prestaties hebben heel erg te maken met je capacitei-

'Ik zou het heel goed vinden als er weer een soort verzetsmentaliteit ontstaat.'

Geboren op 28 juni 1947 in Amsterdam

1953-1959: Tweede Daltonschool

1959-1965: gymnasium-b
aan Spinoza Lyceum

1965-1969: studie rechten UvA

Vanaf 1968: docent bestuursrecht
rechtenfaculteit UvA

1969-1975: freelance journalist VPRO-
radio, VN, *De Nieuwe Linie*, *De Groene*

1972: trouwt Ineke Lodder. Zonen Marc (34) en Vincent (30)

1981: tegen bouw Stopera (namens o.a. Peter Schat)

1990: promoveert op *Beginselen van behoorlijk bestuur*

1986: Ohra-zaak (voor ruim duizend ambtenaren Amsterdam)

1986: tegen aanbouw Concertgebouw

1991: tegen tippelzone Theemsweg (namens stadsdeel)

1992: trouwt Russische componiste/zangeres Marina Krylova
(*'Marynka'*). Twee dochters: Alissa (11) en Michaja (8)

1993-1995: Vietnamweide

1996-1997: tegen herinrichting Museumplein

1997-2000: de zaak-Oltmans

1999-2001: de Chardzjjev-affaire

2003: de zaak-Margarita

2001-2004: de zaak van de fluisterbootjes

ten en die van mij waren redelijk groot. Ik heb waanzinnig snel gestudeerd. Ik had mijn rechtenstudie afgerond toen ik 22 was en ben direct als wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit van Amsterdam gaan werken.”

“Daarnaast ben ik gaan doorstuderen: filosofie, andragogie, nog een tijd criminologie, en ik werkte voor de VPRO- radio en schreef voor weekbladen.”

Waar komt die extreme drijfveer dan vandaan?

“Ik ben een perfectionist, en daarom vind ik het leuk dingen te beheersen. En ik heb een grote hang naar genot. Dat kan zes uur achter elkaar dansen zijn, maar ook zes uur achter elkaar werken aan proefschrift. Pluk de dag. Misschien komt dat inderdaad doordat ik ben opgevoed met het idee dat elke dag de Mofen weer kunnen binnenvallen. Maar ik denk dat ieder opgroeiend kind, die rechtstreeks gruwelen verneemt waar hij niet bij is geweest, dat als een last zal ervaren. En ik heb er ook vele jaren therapie tegenaan moeten zetten om dat van me af te kunnen gooien.”

“Therapie is heel heilzaam, maar veel mensen doen daar vreemd genoeg geheimzinnig over. Je kan tegenwoordig makkelijker vertellen dat je naar de Theemsweg gaat, dan dat je in therapie zit. Waarom zocht die Oudkerk niet een therapeut op in plaats van zieke of uitgebuite hoertjes te misbruiken?”

U was voorbestemd tot een grote wetenschappelijke carrière bij de UvA, tot uw vrouw stierf aan een hersentumor en u bleef achter met twee kinderen.

“Het is een ervaring die je niemand toewenst. Zij was 34 en mijn kinderen waren acht en twaalf. Wat mij altijd verbaasd heeft: als je kinderen rode vlekjes krijgen, dan is er een fantastisch boekje dat hel praktische aanwijzingen geeft. Maar als je vrouw wegvalt, en het ziekteproces wat daaraan voorafgaat... er zijn geen boekjes die je zo uit de kast trekt, waarin precies staat hoe je dat het best kan aanpakken.”

Is het mogelijk ooit de boosheid over zo'n onrecht kwijt te raken?

“Absoluut. Daarom is een therapie ook zo belangrijk. In onze samenleving kunnen mannen niet zo goed met hun emoties omgaan, dus in die zin ben ik blij dat ik nu met een allochtoon getrouwd ben. Mijn vrouw is een Russische zangeres, en het is goed een spiegel te krijgen voor de beperkingen waar wij in het Westen mee te maken hebben. Vrouwen wisselen emoties uit, mannen niet. Maar Russische mannen zijn wel heel emo-

tioneel. Die confronteren je wel met allerlei emoties die ze in je zien. Daar moet je in Westen een vriendin voor hebben.”

Het verhaal gaat dat u op een feest voor het eerst uw huidige vrouw zag, naar haar toe bent gestapt en heeft gezegd: wij gaan trouwen.

“Dat klopt. Het is heel wonderlijk gegaan. Mijn vrouw gelooft in krachten die buiten ons ook nog werken. In Oost-Europa is men daar gemakkelijker in. Kijk, mijn achter-

naam is Nicolai, mijn beste vriend woont in het Friese plaatsje Moskou, ik had een bungalow in bungalowpark De Krim en de kof-fieshop van mijn oudste zoon was op het Rusland, dus alles wijst erop dat ik ooit met een Russin zou moeten trouwen.”

“Maar ik stapte inderdaad op een feest op een bevriende advocaat af en daar stond een jonge vrouw naast. Ik keek haar even aan en zei: wij gaan trouwen. En vervolgens

‘Ik ben leesmoeder, op school bij mijn dochters. Dat geeft mij net zoveel voldoening als bij Barend & Van Dorp over Margarita praten.’

ging ik het gesprek met die bevriende advocaat aan. Een jaar later trouwden we.”

Wat zegt dat over u? Dat u tegen een wildvreemde vrouw zegt: ‘Wij gaan trouwen’, en daar vervolgens ook mee trouwt?

“Dat weet ik niet. Als je iemand wilt versieren, zeg je dat niet. Dan jaag je iemand alleen maar de boom in. Ik weet ook niet waarom dat er zo uitfloopte. Misschien zijn er toch onzichtbare krachten. Soms gebeuren dingen, die moet je laten gebeuren.”

Er spreekt anders nogal wat bravoure uit, en zelfvertrouwen, maar blijkbaar ook charme, want het werkte wel. Is dat Peter Nicolai in een notendop?

“Dat weet ik niet. Er zijn niet veel vrouwen tegen wie ik dat gezegd heb. Maar ik probeer wel altijd, ook met mijn cliënten, een

meer dan professionele relatie op te bouwen, zeker in zware zaken. Ik kan niet zeggen dat Willem Oltmans een huisvriend is geworden, maar wé hebben wel een diepe relatie. Daar ben ik niet bang voor. Heel veel advocaten zeggen dat je afstand moet bewaren. En je moet natuurlijk altijd bepalen wat er professioneel gaat gebeuren. Maar je gaat in dat soort langdurige en zware zaken bijna een huwelijk met elkaar aan, met diepe dalen en hoge bergen. Dat was met Margarita en Edwin ook. Maar de meeste advocaten houden dat strikt gescheiden.”

Maar u bracht ze ontbijt op bed?

“Kijk, dat is een typisch voorbeeld. Misschien is dat wel helemaal niet gebeurd, maar vond ik het nodig om dat zo te zeggen.

Om een sfeer te creëren van: dit zijn geen monsters, dit zijn mensen die pijn en verdriet en ellende is aangedaan met staatsmacht en smerigheid, en die verdienen respect en hulp. Soms kun je dan beter zeggen dat je ze ontbijt op bed hebt gebracht dan in de media over het zorgvuldigheidsbeginsel te beginnen. Dat is dan het spel.”

Zonde dat u een aansprekende zaak als deze niet meer behartigt?

“Nee. Ik ben leesmoeder, op school bij mijn dochters. Dat geeft mij net zo veel voldoening als bij *Barend & Van Dorp* over Margarita praten.”

U koketteert.

“Nee, absoluut niet. Iedereen die mij met mijn prinsesjes en de kinderen uit hun klas ziet, zal dat beamen.” ■

